IT-TWESSIGĦ TA' PJAZZA SAN ĠORĠ

MILL-ARKIVJU TAL-PARROĊĊA (6)

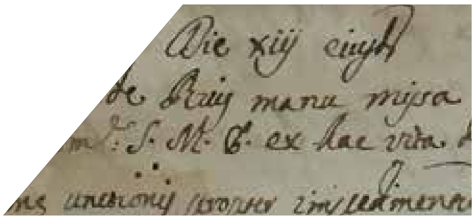

MILL-ARKIVJU

Toni Farrugia

Sal-1960 Pjazza San Ġorġ, li sal-1937 kienet magħrufa uffiċjalment bħala *Piazza Mercato* (ara *The Malta Government Gazette*, 16 ta' Awwissu 1929, 580), kienet ferm iżgħar milli hi llum. Il-bini residenzjali kien jasal sa fejn illum hemm, bejn wieħed u ieħor, *Kafè San Ġorġ* (Tal-Patri) fuq naħa u l-ħanut tat-tabakk u xorb alkoħoliku *The Liqueur Shop* fuq in-naħa l-oħra. Tant kienet dejqa li għall-Festa ta' San Ġorġ kien jintrama palk mal-ħitan tad-djar fuq in-naħa tal-istess *Kafè San Ġorġ* biex minn fuqu l-Banda La Stella tkun tista' ddoqq fil-ħruġ tal-purċissjoni. Ma' dan l-artiklu qed nippubblika għall-ewwel darba l-pjanta ta' kif kienet il-pjazza qabel ma twessgħet.

Kien ilu jinħass il-bżonn li din il-pjazza titwessa' u f'dan l-artiklu se nelenka l-ħidma li saret minn wara l-kwinti biex dan seħħ. L-artiklu hu bbażat fl-intier tiegħu fuq noti li għaddieli s-Sur Paul M. Cassar, li ħalliena aktar kmieni din is-sena, u li f'dak iż-żmien kien is-Segretarju Ġenerali tas-Soċjetà Filarmonika La Stella. Dan għaliex l-ebda gazzetta ta' dak il-perjodu ma rrapportat fuq dan l-avveniment, la fil-paġna ta' Għawdex fil-ġurnal *Il-Berqa* u lanqas il-ġurnal *Leħen il-Belt Vittorja* li kien jirrapporta speċifikament aħbarijiet dwar ir-Rabat. Kulma kien ippubblikat kienu ittri lill-editur fuq dan is-suġġett.

It-twessigħ tal-pjazza kien jinvolvi t-twaqqigħ tal-Knisja ta' San Ġużepp li fil-pjanta hi mmarkata b'mod ċar u li kienet fejn illum hemm id-daħla mill-ġenb għall-arkati tar-ristoranti. Triq San Ġużepp, li minn Pjazza San Ġorġ tagħti għal Pjazza Indipendenza, hija msemmija għal dan il-qaddis minħabba din il-knisja. Dwar dan, bħalma ġara dejjem u jibqa' jiġri, qamet polemika u bejn Mejju 1954 u Jannar 1955 fil-ġurnal *Il-Berqa* dehru diversi ittri lill-editur favur u kontra t-twessigħ tal-pjazza u t-twaqqigħ tal-knisja. Intant ix-xogħol tat-twessigħ tal-pjazza beda fl-14 ta' Diċembru 1954, kif jixhdu ritratti li għandna fl-arkivju, imma l-problema tat-twaqqigħ tal-knisja kienet problema li ħadet is-snin biex tissolva, kif se naraw.

Fis-seduta tal-Kumitat tas-Soċjetà La Stella tat-28 ta' Settembru 1955 ġie diskuss il-biża' li l-pjanta oriġinali kien se jsir xi tibdil fiha u t-twaqqigħ tal-Knisja ta' San Ġużepp ma jsirx. Għalhekk il-Kumitat avviċina lill-Onor. Marċell Mizzi LP, li dak iż-żmien kien membru parlamentari f'isem il-Partit Laburista, u esprima l-preokkupazzjoni tiegħu f'dan ir-rigward.

L-Onor. Mizzi ppropona li tintbagħat petizzjoni ffirmata minn diversi partitarji lill-Onor. Ġużè Cassar, Ministru tax-Xogħlijiet, li kienet titlob li l-proġett jitwettaq skont il-pjanti oriġinali. Il-firem inġabru minn Paul M. Cassar (Ta' Melkjor), Ġużeppi Mercieca (Ta' Ganġetta), Ġorġ Camilleri (Ta' Barabba), Ġorġ Attard (Ta' Delina) u Ċikku Bezzina (Taċ-Ċagħki). Il-ġbir tal-firem kellu jieqaf għaliex xi partitarji tas-Soċjetà li kienu wkoll partitarji Laburisti interpretawha bħala mossa politika kontra l-Gvern.

Għalhekk fit-8 ta' Ottubru 1955 il-Kumitat bagħat l-istess petizzjoni iżda rrakkomandata biss mit-tliet membri parlamentari – l-Onor. Marċell Mizzi, l-Onor. Wenzu Debrincat (Ix-Xelina) u l-Onor. Anġlu Camilleri (Il-Bedeq). Minkejja din il-petizzjoni, fit-13 ta' Ottubru 1955 il-Kumitat irċieva ittra mingħand is-segretarju tal-Ministru tax-Xogħlijiet li biha kien infurmat li fil-fatt kien ser isir it-tibdil fil-pjanta oriġinali. Għalhekk il-Kumitat talab li l-proġett jitwaqqaf sa ma tinstab soluzzjoni.

Il-Ħadd 15 ta' Jannar 1955, l-Onor. Ġużè Cassar, waqt żjara f'Għawdex, iltaqa' mal-Kumitat fil-Każin biex jiddiskutu din il-kwistjoni. Fis-6 ta' Novembru 1955 il-Kumitat kien mgħarraf uffiċjalment li l-Knisja ta' San Ġużepp ma kinitx se titwaqqa'. Dak iż-żmien kien beda jberraq il-maltemp fil-relazzjonijiet bejn il-Kurja u l-Partit Laburista, u x'aktarx li din id-deċiżjoni ttieħdet sabiex dawn ir-relazzjonijiet ma jkomplux sejrin għall-agħar.

Fl-1 ta' Novembru 1958, il-Kumitat talab l-intervent tal-Kaptan Joseph W. Attard, Kummissarju għal Għawdex, biex tissolva din il-problema. Fl-istess żmien, il-Kumitat tas-Soċjetà Il Leone kien qed jitlob li ssir daħla fis-swar taċ-Ċittadella quddiem il-Katidral.

Fis-seduta tat-22 ta' Diċembru 1959, u allura meta l-gżejjer Maltin kienu reġgħu waqgħu taħt amministrazzjoni kolonjali peress li fl-1958 kien waqa' l-Gvern Laburista, il-Kumitat talab l-intervent ta' Sir Robert Laycock, Gvernatur ta' Malta, sabiex jikkonċedi li l-knisja titwaqqa'.

Fit-22 ta' Settembru 1959, Paul M. Cassar kiteb lill-Gvernatur fejn talbu li titwaqqa' l-Knisja ta' San Ġużepp. Dan sar wara pressjoni li kellu għaliex il-Banda kienet l-unika waħda f'Malta u Għawdex li ħadet sehem fil-festi nazzjonali tat-13 ta' Settembru ta' dik is-sena. Dan minkejja ħafna theddid li kellha s-Soċjetà biex ma tieħux sehem minn diversi korpi li riedu jfixklu lill-Gvern kolonjali ta' dak iż-żmien.

X'ġara minn din id-data sa meta tlestiet il-pjazza hemm lakuna. Li hu żgur hu li x-xogħol mexa bil-mod wisq u fil-fatt fil-ġurnal *Leħen il-Belt Vittorja* sa Mejju 1959 kienu għadhom jidhru ittri lill-editur jilmentaw fuq dan. Li hu żgur ukoll hu li finalment il-knisja twaqqgħet fl-1960 kif kien irrapportat f'paġna 29 tar-*Report on the Working of the Public Works Department for the Year 1960*. Din kienet l-unika riferenza uffiċjali li sibt fuq dan il-proġett u fiha huwa rrapportat li *"agreement was reached with the Ecclesiastical Authority for the demolition of St Joseph Chapel to make way for the implementation of the scheme. The chapel and the adjoining buildings were demolished early in the year and the new buildings fronting the new square were brought to completion. The square itself was levelled and concreted"*.

Is-saga tal-Knisja ta' San Ġużepp issolviet meta nbniet kappella ġdida fl-Oratorju Don Bosco li kienet iddedikata lil dan il-qaddis. Din il-kappella nfetħet uffiċjalment fil-31 ta' Jannar 1965.

Fis-snin 90, is-Sur Paul M. Cassar kien talab lill-Onor. Anton Tabone, Ministru għal Għawdex, sabiex l-arkati tal-ħwienet (li kienu kwadri u tal-konkrit) jitlibbsu bil-ġebla tal-franka sabiex ikunu bħal dawk ta' quddiem il-Konkatidral ta' San Ġwann.

Nagħlaq dan l-artiklu billi nagħti tislima kif inhu xieraq lil Pawlu Cassar, il-moħħ u l-mutur ta' wara dan kollu. Fuq ix-xogħol darba qalulna li jekk tmur f'post u tħallih kif sibtu, stajt ma mort xejn. Bi kburija nistgħu ngħidu li Pawlu Cassar lis-Soċjetà Filarmonika La Stella, lill-Bażilika San Ġorġ u lir-Rabat ma ħalliehomx kif sabhom!

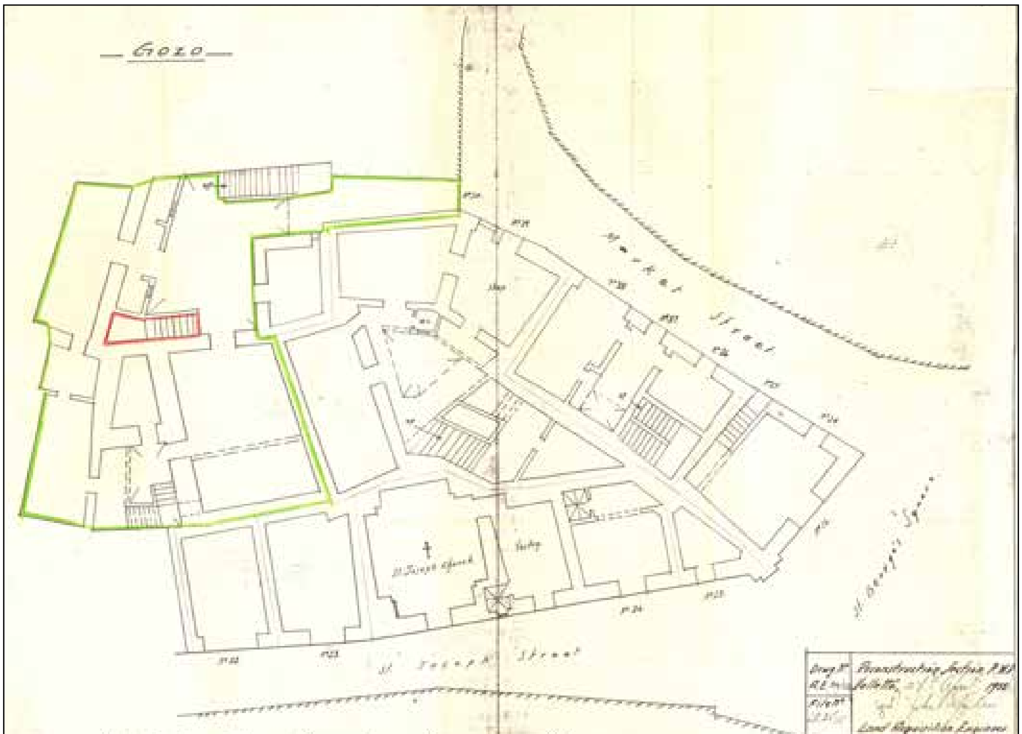

Il-linja ħadra hija d-demarkazzjoni tad-dar ta' Toni Borg (tax-Xewwief), li flokha nbnew il-ħwienet u l-flats ta' fuqhom. Id-daħla tad-dar (li skont Frank Mizzi kienet mitħna minn dawk li kienet taħdem bil-bagħal) hija mmarkata 30, Triq is-Suq. Bħala kumpens Borg kien ingħata post fi Triq Sant'Ursula. Fuq ix-xellug ta' dan il-bieb (jekk tkun tħares lejn il-Bażilika) illum hemm l-istatwa tal-Madonna ta' Loreto, li qabel ma twaqqa' l-bini kienet bejn 16, Pjazza San Ġorġ u 25, Triq San Ġużepp (immarkata bil-linja ħierġa 'l barra).